

УДК 159.9

ІВАНЦОВА Н. Б.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

У статті розкрито поняття спрямованості особистості як динамічної тенденції. Здійснено психологічний аналіз креативності як однієї з загальних здібностей людини – загальної здібності до творчості. Деталізовано основні напрямки визначення поняття креативності.

Ключові слова: творчі здібності, професійна спрямованість, креативність, творчість, теорії творчості, гармонійний розвиток особистості, навчально-професійна діяльність.

Особливої актуальності проблема розвитку творчих здібностей студентів набуває у зв'язку з пріоритетними завданнями реформування системи вищої освіти. Розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості потребує проектування змістових компонентів навчання, пошук таких форм і методів його втілення, які б забезпечували ефективність розвитку творчої особистості кожного студента.

Розглядаючи питання про якість фахової підготовки майбутніх практичних психологів, необхідно враховувати той факт, що найважливішою умовою ефективної професіоналізації є підготовка людини нової генерації, здатної до глибокого творчого та критичного мислення у рамках індивідуальних можливостей, прагнень та інтересів, з високим рівнем розвитку пізнавальної активності, розвиток особистості як творчого суб'єкта професійної діяльності з розвинутими професійно важливими якостями.

Спираючись на особистісно-діяльнісну концепцію Г. С Костюка (розвиток особистості як індивідуальності), гармонійний розвиток особистості й ефективність, продуктивність професійної діяльності пов'язані насамперед з проблемою гармонійної і творчої цілісності, суб'єктивного та об'єктивного формування образу професіонала [3].

Оскільки спрямованість особистості ми розглядаємо як динамічну тенденцію (С. Л. Рубінштейн), яка включає у себе мотиви, потреби, інтереси, а також сукупність ставлень людини до оточуючої дійсності, особливості ставлення особистості до своєї професії виступають проявом професійної спрямованості особистості. Таким чином, творче ставлення студентів-психологів до професії ми розглядаємо як вияв їх професійної спрямованості. Тому розглянемо особливості поняття творчості у психологічній науці.

Вищим проявом професіоналізму є творча праця. У зв'язку з цим В. А. Роменець зазначає:

“Вище вираження своєї індивідуалізації людина знаходить у творчій діяльності. Навіть наукова творчість, яка має своєю метою відкривати об'єктивні закони дійсності, не може відбуватися інакше, як шляхом використання “індивідуальної методики” індивідуального таланту” [9]. Унікальна, самобутня особистість реалізується у творчій діяльності.

Динамічна особистісна характеристика творчості виражається у креативності та її основних показниках. Однак, парадокс полягає у тому, що якщо творчість є науково сталою категорією у психологічній науці, то саме поняття “креативність” ще не знайшло гідної дефініції у психологічних словниках і не має достатньої наукової інтерпретації у психології творчості.

Розглядаючи творчість як особливий вид людської активності нерегламентованого, продуктивного, перетворювального характеру, креативність (лат. creatio – створення) розуміємо як одну з загальних здібностей людини – загальну здібність до творчості. Креативність є ціннісно-особистісною творчою категорією, невід'ємною частиною людської духовності й умовою творчого саморозвитку особистості, а також суттєвим резервом її самоактуалізації.

На сьогоднішній день існує дуже багато тлумачень креативності. Загальноприйнятим є визначення американського дослідника Дж. Гілфорда. Він розглядає це поняття як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення [12].

Вивчення креативності у зарубіжній психології ведеться в основному у двох напрямках: 1) дослідження зосереджені навколо питання про те, чи існує певна кореляція між креативністю та інтелектом, орієнтуючись на вимір пізнавальних процесів; 2) дослідження спрямовані на вирішення проблеми, чи є особистість з її психологічними особливостями істотним аспектом креативності; особлива увага приділяється особистісним і мотиваційним аспектам.

Для вітчизняних науковців творчість пов'язана з постановкою та вирішенням нових задач або зі знаходженням нових способів вирішення задач, що розв'язувались раніше (В. О. Моляко, Я. А. Пономарьов, В. В. Клименко).

З іншого боку, у традиціях вітчизняної психології проблему творчої самореалізації особистості вивчають з точки зору її життєвого шляху (С. Л. Рубінштейн, Б. Г. Ананьєв, Л. І. Анциферова, К. О. Абульханова-Славська). Умовно виділяють дві протилежні життєві позиції особистості: ставлення до життя як вже до поставленої (суспільством, традиціями) задачі та ставлення до життя як до творчої задачі, тоді життєвий шлях може стати для людини творчим актом її самореалізації.

На сучасному етапі розвитку вітчизняної психологічної науки креативність характеризується різноплановістю визначень: здатність до здійснення дуже високого рівня інтелектуальної активності (Д. Б. Богоявленська) [1]; здатність породжувати велику кількість різноманітних оригінальних ідей у нерегламентованих умовах діяльності (М. Холодна) [10]; здатність перетворювати знання за допомогою уяви та фантазії (В. М. Дружинін) [2]; інтегровану якість особистості (Я. О. Пономарьов) [6] та ін.

Узагальнюючи вищезазначене, слід зазначити, що креативність розглядається нами як особистісно значуща соціальна якість, яка допомагає здійснювати "самобудівництво". Отже, креативність не є певною характеристикою пізнавальних процесів, а являє собою одну з найглибших детермінант особистості, що характеризує можливість повноцінної самореалізації в усіх сферах життєдіяльності, а також у процесі професіоналізації.

Основне завдання психології творчості полягає у розкритті психічних закономірностей і механізмів творчого процесу і креативності (творчості). Творчість розглядається як основа і механізм розвитку психіки (А. М. Матюшкін, Я. А. Пономарьов, І. Н. Семенов та ін.), а її дослідження пов'язується з закономірностями мислення (Н. Г. Алексєєв, С. М. Бернштейн, В. С. Біблер, О. К. Тихомиров).

Дослідження цілого напрямку у психології творчості, відомого за назвою креативність, проводили зарубіжні вчені: Дж. Гілфорд, Б. Гизелін, А. Маслоу, С. Медник, К. Роджерс, В. Сміт, П. Торренс, К. Тейлор та ін. Однак, як відзначають автори Н. Т. Алексєєв, С. М. Бернштейн, Я. А. Пономарьов, М. Г. Ярошевський, дослідження креативності не були досить результативними. Зміст

поняття "креативність" також досліджувався багатьма вітчизняними науковцями (Д. Б. Богоявленська, Н. В. Вишнякова, Л. Я. Дорфман, В. М. Дружинін, В. О. Моляко, Я. О. Пономарьов, М. А. Холодна та ін.). Аналізуючи й узагальнюючи існуючі поняття і визначення креативності у зарубіжних дослідників, Р. Холлменн пише, що "Креативність являє собою сплав сприйняття, здійснених новим способом (Маккеллар), здатність знаходити нові зв'язки (Кюбі), виникнення нових відносин (Роджерс), появу нових творів (Меррей), нахил робити й дізнаватися нововведення (Лассуель), діяльність розуму, що приводить до нових прозрінь (Жерар), трансформацію досвіду у нову організацію (Тейлор), уяву нових констеляцій значень (Б. Гизелін)". Проте більшість психологів робить акцент у визначенні креативності на особливостях або якостях особистості. Дж. Гілфорд вважає, що креативність і творчий потенціал можуть бути визначені як сукупність здібностей та інших рис, які сприяють успішному творчому мисленню [12].

Подальший розгляд природи креативності ґрунтується на аналізі основних експериментальних підходів до її вивчення. У найзагальнішому вигляді їх можна об'єднати у дві більші групи відповідно до спрямованості.

До першої групи варто віднести дослідження загальнопсихологічної і концептуальної спрямованості. Психологи цієї групи досліджували методологічні основи психології творчості, закономірності і механізми творчої діяльності. У психології творчості гостро стоїть проблема створення загальнопсихологічної теорії (Б. Ф. Ломов, Я. А. Пономарьов, О. К. Тихомиров) з метою інтегрувати соціально значущі результати досліджень різних напрямків психології.

Другу групу становлять експериментально-емпіричні дослідження творчості диференційно-психологічного типу, зорієнтовані на виявлення й опис особистісних характеристик і здібностей до творчої діяльності, інтелектуальної активності, що одержали назву креативність. У рамках накопиченого емпіричного матеріалу можна помітити відносну різнобічність і строкатість отриманих результатів, однак підкреслюється узагальненість диференційно-психологічної проблематики.

Творчість розглядається як сутність активності психіки, основа її розвитку з позиції системного аналізу психологічної установки у теорії творчості (Н. В. Кіпіані); типи наукової творчості у зв'язку з аналізом різних засобів діяльності (Н. Г. Алексєєв, Е. Г. Юдін); творча інтелектуаль-

на активність як процедурна творчість; рефлексія як засіб творчого розуміння і її значення в організації творчого процесу.

Тривають суперечки психологів, які відстоюють одну з точок зору на креативність як новий продукт або результат творчого мислення (К. Тейлор, О. К. Тихомиров, В. А. Терехов та ін.). В інших дослідженнях відзначається домінування творчого процесу створення нового (Р. Арнгейм, А. В. Брушлінський, Р. Уоллес, В. О. Моляко, П. М. Якобсон та ін.). Найбільш яскраво ця позиція виражається у працях Р. Арнгейма, який стверджує, що "про творчість уже не можна судити за тим об'єктом, який створюється... Креативність – це повне розгортання знань, дій і бажань" [11]. Досліджуючи проблему евристики у психології, В. Н. Пушкін пише: "Психологічний процес, за допомогою якого вирішується проблема, виробляється нова стратегія, виявляється щось нове, зветься... евристичною діяльністю" [7].

Характеристики креативності пов'язані з комплексом психічних властивостей, що проявляються у певній продуктивній або професійній діяльності. Дж. Гілфорд, Ю. Н. Кулюткін, Я. А. Пономарьов, Н. В. Рождественська, П. Торренс та ін. виділяють різні здібності як елементи креативності. Основна здібність, на їх думку, виражається у можливості проектування і генерування ідей. Терміном **креативність** у психологічних дослідженнях позначається комплекс інтелектуальних й особистісних особливостей індивіда, що сприяють самостійному висуненню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і нешаблонному їх вирішенню.

Отже, порівняно з ранніми дослідженнями, де креативність виступає як винятковий й унікальний феномен, у сучасних дослідженнях підкреслюється тенденція розгляду креативності як процесу і комплексу інтелектуальних й особистісних особливостей індивіда, властивих багатьом особистостям.

Це аргументує різні підходи до проблеми креативності: вона досліджується не тільки як креативний результат, до якого, природно, приходять не кожна особистість (хоча це також проблематично, тому що як результат виділяється об'єктивний соціально значущий новий результат, що досягається тільки вченими і творцями), але і як особистісно значуща нова якість на основі рефлексії і суб'єктивної самооцінки. У багатьох дослідженнях креативності акцент падає на виявлення психологічних механізмів і творчого потенціалу, наявних у кожній особистості, однак

у різних кількостях і якість. При цьому виникає проблема у розходженні їх лише за рівнем і ступенем розвитку і прояву.

Таким чином, у традиційній психології креативність розглядалася як **особистісна категорія** і суперечки в основному велися з приводу уточнення її трактування, а саме: *креативність як дивергентне мислення* (Дж. Гілфорд, О. К. Тихомиров), або *інтелектуальна активність* (Д. Б. Богоявленська, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна), або як *інтегрована якість особистості* (Я. А. Пономарьов та ін.).

Ми виходимо з системного трактування **креативності** як **ціннісно-особистісного, багаторівневого утворення** на відміну від раціоналістичних уявлень про креативність як про суто інтелектуально-евристичну якість особистості. Креативність як ціннісно-особистісна творча категорія, будучи невід'ємною стороною людської духовності й умовою творчого саморозвитку особистості, є істотним резервом її самоактуалізації. Креативність виражається не стільки різноманіттям наявних в особистості знань як соціально закріплених стереотипів, виражених у правилах і законах, скільки сприйнятливістю, чутливістю до проблем, відкритістю до нових ідей і схильністю руйнувати або змінювати устояні стереотипи з метою створення нового, одержання нетривіальних, несподіваних і незвичайних рішень життєвих проблем.

Цікавий матеріал для розуміння природи творчості знаходимо у А. Маслоу. Він розділяє творчість на первинну, вторинну та інтегровану. Первинну творчість порівнює з грою щасливих захищених дітей, вважаючи, що вона проявляється у спонтанності, у так званій "другій наївності" дорослих, що поєднує свіжість світосприйняття з витонченістю розуму. Вторинну творчість дослідник пов'язував з вторинними процесами, оскільки вона потребує обдумування, зваженого підходу і більше відноситься до "продуктів цивілізації, наприклад, пов'язана зі створенням мостів, будинків, навіть наукових систем". Водночас інтегрована творчість поєднує у собі первинну та вторинну і породжує справжні великі творіння [4]. Розуміння творчості у концепції А. Маслоу цікаве тим, що значно розширює рамки стереотипного уявлення про творчість як лише вид діяльності, що має бути представлений "творчою професією".

Співзвучні думки знаходимо у концепції іншого представника гуманістичної психології К. Роджерса, який вважав, що творчість є важливою потребою людини реалізувати себе. Під тво-

рчим процесом він розуміє “створення за допомогою діяльності нового продукту, що виростає, з одного боку, з унікальності індивіда, а з другого – зумовленого матеріалом, подіями, людьми, обставинами життя” [8].

В останні роки спостерігається певна спрямованість на застосування оптимальних, креативних підходів у процесі навчання.

Д. Б. Богоявленська привносить у поняття креативності ще одне значення – ініціативність, що виникає як самостійна, не стимульована ззовні активність суб'єкта у вигляді постановки проблеми самому собі, коли час, темп дій переставляють відігравати роль значущого чинника [1].

Якщо дослідження у галузі психології творчості ведуться досить давно, то дослідження ініціативи, які все частіше поєднуються з творчими здібностями людини, у теоретичному й експериментальному планах розпочаті відносно недавно. Ініціатива стала вивчатися як здатність досліджуваного при створенні експериментальних умов не тільки виконувати пропонувані експериментатором завдання, але й активно включатися в експеримент, ставити проблеми, тобто бути інтелектуально активним (ініціативним).

На наш погляд, необхідно узгодити питання ініціативної поведінки людини з її діями інтелектуального, творчого плану, досліджувати їх у взаємозв'язку між собою та в різноманітних діях. Ініціатива може розглядатися як один із проявів передбачення.

У роботах Д. Б. Богоявленської такий механізм визначається як механізм інтелектуальної активності. Сама ж інтелектуальна активність з'являється у вигляді організації, що складається з трьох рівнів: *стимульно-продуктивного (репродуктивного, пасивного), евристичного, креативного*.

До *стимульно-продуктивного* рівня активності належать такі дії досліджуваних, при яких вони діють тільки під впливом якогось зовнішнього стимулу. Це – рівень дії соціального індивіда. В одних людей у цьому випадку сама нова діяльність викликає інтерес і робить приємність; в інших – діяльність викликає інтерес, поки вона нова і складна, але як тільки вона стає монотонною, інтерес у них зникає, їх інтелектуальну діяльність уже ніщо не стимулює.

Другий рівень – *евристичний*. Досліджуваних цього рівня відрізняє прояв у тому чи іншому ступені інтелектуальної активності, не стимульованої ні зовнішніми чинниками, ні суб'єктивною оцінкою незадовільності результатів діяльності. Маючи досить надійний спосіб рішення,

досліджувані продовжують аналізувати склад, структуру своєї діяльності, зіставляють окремі завдання, шукають нові, більш цікаві способи рішення. Кожна нова закономірність оцінюється як відкриття, творча знахідка. Обмеженість полягає у тому, що шукаються нові способи рішення тільки для тих завдань, які поставлені ззовні.

Третій рівень – *креативний*. Виявлена досліджуваним емпірична закономірність стає для нього не формальним прийомом, а самостійною проблемою, заради якої він готовий припинити запропоновану йому в експерименті діяльність. Досліджуваним, віднесеним до цього рівня, властиво самостійно ставити проблеми, займатися поглибленим аналізом на основі рішення всього одного лише завдання. Уявлення про структуру психологічного механізму творчості, описані у роботах Я. А. Пономарьова [6], у своїй основі будуються на врахуванні того, що творчість може мати зовнішній і внутрішній плани дій, вона розвивається по етапах, у свою чергу, ці етапи стають структурними рівнями організації творчості. Рівень від рівня різняться ступенем переходу здійснюваних людиною дій від зовнішнього плану до внутрішнього, від неподільності процесу (способу) до їх виразної диференціації, від невербальних маніпуляцій та інтуїтивно знайдених рішень до вербалізації інтелектуального процесу і гранично вираженої логічності, систематичності дій. Структурні рівні організації інтелекту стають рівнями вирішення творчого завдання.

Центральна ланка психологічного механізму творчої діяльності включає такі фази: 1) логічного аналізу проблеми, що завершується крахом логічних програм; 2) інтуїтивного рішення; 3) вербалізації інтуїтивного рішення; 4) формалізації нового знання.

Здатність людини до самостійних дій (ініціатива) проявляється в умовах постійної взаємодії суб'єкта з об'єктом. Ініціатива як відображення процесуальної характеристики творчості може бути включена до складу центральної ланки психологічного механізму творчості.

В. І. Андреев дає перелік творчих здібностей і класифікацію якостей особистості студента стосовно навчально-творчої діяльності. При цьому він виділяє такі здібності:

1. Мотиваційно-творча активність і спрямованість особистості. Вона виражається у допитливості, інтересі, почутті захопленості, емоційному підйомі, прагненні до творчих досягнень, до лідерства, до одержання високої оцінки, в особистій значущості творчої діяльності, у самоосвіті, самовихованні.

2. Інтелектуально-логічні. Проявляються у здатності аналізувати, порівнювати, виділяти головне, описувати явища, процеси, давати визначення, пояснювати, доводити, обґрунтовувати, систематизувати, класифікувати.

3. Інтелектуально-евристичні. Полягають у здатності генерувати ідеї, висувати гіпотези, фантазувати, асоціювати, бачити протиріччя, переносити у нові ситуації знання й уміння, відмовлятися від настирливої ідеї, переборювати інерцію мислення, мати незалежність суджень, критичність мислення.

4. Самоуправління особистості. Проявляється у цілепокладанні і цілеспрямованості, вмінні планувати, самоорганізовуватися, мати самоконтроль, оцінювати самого себе, рефлексувати, бути старанним.

5. Комунікативні. Виявляються у здатності використовувати досвід інших, співробітничати з ними, організовувати, відстоювати свою точку зору, переконувати інших, уникати конфліктів.

Креативність, як стверджувала Н. І. Пов'якель, необхідна практичному психологу як у професійному спілкуванні, так й у вирішенні професійно-психологічних завдань. Автор наголошувала: постійно спілкуючись у своїй професійній діяльності з іншими людьми, своїми реальними або потенційними клієнтами, їх оточенням, психолог не може бути дійсно ефективним та успішним, коли йому не властиві повною мірою різні якості креативності. До таких професійно важливих якостей креативності науковець відносить: гнучкість, швидкість, точність, оригінальність, багату уяву, структурованість та організованість. До того ж креативність лежить в основі навичок встановлення та моделювання зв'язків.

А. Н. Лук указує на інші риси особистості студента як суб'єкта творчості:

- прагнення студентів, наприклад, критично ставитися до викладачів і навчальних програм (студенти самі вирішують, яким предметом і якою темою їм зайнятися);
- схильність до ігрової взаємодії з партнерами, прагнення навіть складні питання вирішувати у гумористичній формі; при цьому попутно можна вказати на бажання постійно бути вільним від стереотипів, бути розкутим, що виявляється в упевненості у собі, у почутті власної гідності та вмінні виступати публічно;
- прагнення зосереджувати увагу і довго утримувати її на якомусь питанні;
- бажання у своїх міркуваннях спиратися на першоджерела, енциклопедичні словники;
- прагнення виявляти проблеми там, де іншим уже все зрозуміло; сумніватися у загально визнаних істинах;

- прагнення оперувати нечітко визначеними поняттями.

Творчість як прояв професійної спрямованості, на нашу думку, може бути розглянута у контексті концепції мотивації (О. М. Леонт'єв, Б. Ф. Ломов та ін.). Цілі і мотиви діяльності впливають на рівень її виконання. Якщо цілі особистості лежать поза самою діяльністю, якщо людина виконує її заради іншої мети, діяльність (здійснювана на рівні дії) виконується у найкращому разі сумлінно та її результат навіть при блискучому виконанні не перевищує нормативно необхідного. Відзначаючи високі здібності такої людини, не слід говорити про її високий творчий потенціал, оскільки творчість передбачає *збіг мотиву і мети*, тобто захопленість самим предметом, занурення у діяльність. У цьому випадку можна говорити про те, що мав місце розвиток діяльності з ініціативи самої особистості (фактично саморозвиток діяльності), а це, на наш погляд, і є творчість у зв'язку з професійною спрямованістю особистості.

Перспективи дослідження полягають у подальшій теоретичній розробці проблеми розвитку творчих здібностей студентів-психологів засобами освітніх інформаційних технологій.

Список використаних джерел

1. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества / Д. Б. Богоявленская. — Ростов н/Д, 1983. — 173 с.
2. Дружинин В. Н. Психология творчества / В. Н. Дружинин // Психологический журнал. — 2005. — Т. 26. — № 5. — С. 101—109.
3. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. — К. : Радянська школа, 1989.
4. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. — СПб. : Изд-во Группа "Евразия", 1999. — 479 с.
5. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. — М. : Наука, 1976. — 303 с.
6. Пономарев Я. А. Психология творчества / Я. А. Пономарев. — М. : Наука, 1976. — 303 с.
7. Пушкин В. Н. Эвристика – наука о творческом мышлении / В. Н. Пушкин. — М. : Политиздат, 1967. — 271 с.
8. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Роджерс ; пер. с англ. ; общ. ред. и предисловие Е. И. Исениной. — М. : Издательская группа "Прогресс", "Универс", 1994. — 480 с.
9. Роменец В. А. Психология творчества / В. А. Роменец. — К. : Вища школа, 1971. — 248 с.
10. Холодная М. А. Психология интеллекта: парадоксы исследования / М. А. Холодная. — Томск : Издательство Томского ун-та ; Москва : Изд-во "Барс", 1997. — 392 с.
11. Arnheim R. The creative process / R. Arnheim // Psychologische Beitrage. — 1962. — Vol. 6. — № 3—4. — P. 376.
12. Guilford J. P. A psychometric approach to creativity / J. P. Guilford. — University of Southern California, 1986.

ИВАНЦОВА Н. Б.**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ КРЕАТИВНОСТИ
СТУДЕНТОВ-ПСИХОЛОГОВ**

В статье раскрыто понятие направленности личности как динамической тенденции. Совершен психологический анализ креативности как одной из общих способностей человека – общей способности к творчеству. Детализировано основные направления определения понятия креативности.

Ключевые слова: творческие способности, профессиональная направленность, креативность, творчество, теории творчества, гармоничное развитие личности, учебно-профессиональная деятельность.

IVANTSOVA N. B.**METHODOLOGICAL APPROACHES OF RESEARCH CREATIVITY PSYCHOLOGY
STUDENTS**

The article reveals the concept of orientation of the person as a dynamic trend. Perfect psychological analysis of creativity as one of the common human abilities – overall ability to be creative. Detailed definition of the main directions of creativity.

Keywords: creativity, professional orientation, creativity, creative, creativity theory, harmonious development of personality, teaching and professional activities.

Стаття надійшла до редколегії 03. 09. 2013 року.

УДК 159.9

КАЛИНКА Г. І.

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

**ВИЗНАЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ
ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МЕТОДАМИ ВІЗУАЛЬНОЇ
ПСИХОДІАГНОСТИКИ**

У статті досліджуються та аналізуються різні методи візуальної психодіагностики, з'ясовуються індивідуально-психологічні якості особистостей, визначається залежність темпераменту людей від їх зовнішніх ознак.

Ключові слова: індивідуально-психологічні якості, візуальна психодіагностика, методи візуальної психодіагностики, темперамент, психічний стан.

Індивідуально-психологічні якості, що характеризують приналежність індивідуума до одного з типів людей, проявляються у загальних і спеціальних здібностях людини, її індивідуальному «життєвому стилі». Необхідність дослідження питань візуальної психодіагностики обумовлена задоволенням потреб спеціалістів кадрових і соціально-психологічних служб у знаннях з метою розробок методик підбору, підготовки і раціонального використання персоналу у різних галузях виробничої і невиробничої сфери суспільного життя. Практична спрямованість і відносна доступність візуальної психодіагностики, необхідність широкого втілення прикладної психології у різні галузі суспільної діяльності передбачає можливість проведення окремих обстежень. Саме тому вивчення не тільки вроджених індивідуально-типових особливостей вищої нервової діяльності, а й питання зовнішнього вигляду є важливою умовою ефективного професійного відбору працівників.

Питання візуальної психодіагностики досліджували такі вчені як: А Батаршев, Л. Бурлачук,

І. Галян, М. Корольчук, В. Скребець, Г. Щьокін та інш. Однак, більшість їх напрацювань носять епізодичний, несистемний характер, що й обумовило вибір теми статті.

Аналіз опрацьованої літератури з досліджуваної проблеми дозволяє стверджувати, що вона не стала предметом цілеспрямованого наукового дослідження в Україні. До цього часу відсутнє комплексне дослідження методів візуальної психодіагностики.

Завдання статті полягають у: дослідженні та аналізі різних методів візуальної психодіагностики, з'ясуванні індивідуально-психологічних якостей особистостей, визначенні залежності темпераменту людей від їх зовнішніх ознак.

На основі використання досліджень сучасної психології щодо різних типологій і класифікацій, заснованих на виявленні і систематизації характерних зовнішніх відмінностей людей, а також результатів етнічних, антропологічних і лінгвістичних досліджень, основних положень загальної і диференціальної психології, психологами створена візуальна психодіагностика як система